

търговия. Съ градинарството и търговията нѣкои отъ тѣхъ, като лѣсковчанитѣ Стателови, Гешови, Бумбалови и други, сж направили доста голѣми капитали. А други сж въвели нови методи, нови растения или нови машини отъ напрѣднатитѣ страни, които посѣщаватъ, въ затѣнитѣ мѣста, дѣто сж се родили. Отъ тѣхъ е внесено въ търновско орането съ коне и сѣянето на люцерната и дѣтелината, отъ тѣхъ сж внесени и вѣялките. Послѣднитѣ почнали да се правятъ вече и отъ наши желѣзари, и днесъ въ много търновски села отвѣвването на житото става не съ лопати, а съ вѣялки. Градинаритѣ не само сами се ползватъ, материялно и умствено, отъ своята работа по чуждитѣ страни, но ползватъ и своето отечество.

Тѣ заслужаватъ слѣдователно симпатиитѣ на нашитѣ патриоти. Да кажа ли, че иматъ и нуждата на нашитѣ законодатели? Тѣ сами едва ли усѣщатъ тая нужда. Съ своитѣ собствени сили, тѣ сж могли да си пробиятъ пѣтъ въ чужди страни между людски хора; съ своитѣ собствени сили, въ години мрачни за насъ, опасни за цѣлъ Изтокъ, тѣ сж могли да вирѣятъ и богатѣятъ въ държави непознати и непристъпни за другитѣ българи; съ своитѣ собствени сили, тѣхнитѣ дружества сж могли, прѣзъ кризи и прѣзъ войни, да противостоятъ не само на оня principle of degeneration, принципъ на изродяване, който, споредъ W. Stanley Jevons, изхабява човѣшкитѣ общества,¹ но още и на такива политически и икономически катастрофи, които сж помели много хорски наредби и много хорски занятия.² Ако прѣди осво-

¹ По силата на тоя Джевансовъ принципъ на изродяване, ако не се лъжа, и рускитѣ артели, които въ началото сж били устроени на дружествени принципи, днесъ сж изгубили първобитната си форма и сж попаднали подъ влиянието на капитализма. Това поне е мнѣнието на единъ много внимателенъ наблюдател, г. Макензи Уоллесъ, който въ своята Russia (стр. 87) казва, че днесъ намѣсто „да съставляватъ врѣмenni дружества, работницитѣ (членове на артели) се славятъ при нѣкой прѣдприемачъ, който има малко капиталъ, и получаватъ отъ него опрѣдѣлена мѣсечна заплата“. Трѣбва да забѣлѣжа, че това явление е почнало да се мѣрка тукъ-тамъ измежду ония, които сж се изселили вънъ отъ България. Тѣхнитѣ тайфи състоятъ повечето отъ чираци, особено изъ бѣднитѣ трѣвненска и еленска околии, които работятъ не на пай, а съ плата.

² Възстанията въ първата четвъртъ отъ това столѣтие сж били гибелни за едни любопитни грѣцки дружества. В. върху тѣхъ книгата *Ambelakia ou les Associations Helléniques*. Par F. Boulanger. Paris. 1875.